

Familie Paul probeerde bijna alle rassen uit **‘Met Fleckvieh het hoogste rendement’**

Reyer Paul (61) probeerde vrijwel alle melkveerassen uit, maar past sinds 2004 de verdringingskruising met Fleckvieh toe. Doodgeboren kalveren, (slepende) melkziekte, lebmaagdraaiingen en klauwproblemen zijn nu verleden tijd. Bovendien volstaat een simpele bedrijfsvoering. Zo krijgen alle koeien, ook de droogstaande, hetzelfde rantsoen.

Wie de stal van de familie Paul in Wezup (DR) binnenloopt, moet zijn of haar ‘Holsteinbril’ afzetten. Lange, slanke halzen en hoog aangehechte achteruiers komen er niet voor. In plaats daarvan lopen er uiterst krachtig en breed ogende koeien, met een duidelijk andere uier- en kruisvorm. De kruizen zijn aflopend, met een hoog liggend staartstuk, de achterhand is rond en de botstructuur grof. Voor wie bereid is de witkoppen te nemen zoals ze zijn en bovendien niet een productie van 10.000 kilo melk of meer nastreeft, is het

goed boeren met Fleckvieh. Heel goed zelfs, zo blijkt uit de ervaringen van Reyner Paul.

Blaarkop

De veehouder komt van oorsprong uit Zwammerdam (ZH) en boerde daar tot 1994 op een klein bedrijf. „We hadden er een stal voor 30 koeien en 9 hectare grond, waar we nog 5 hectare bij huurden. We hadden 160.000 kilo melkquotum en molken dat met Blaarkoppen vol.“ Paul wilde toch ‘vooruit’ en besloot

zijn Blaarkoppen met Holstein in te kruisen. Eind jaren tachtig kocht hij bovendien negen drachtige Holstein-vaarzen op de veiling in Bunnik. Dat werd echter geen succes. „Ik kwam problemen tegen die ik tot dan toe niet kende. Zoals doodgeboren kalveren bij de vaarzen, terwijl ze soms ook nog met uierontsteking afkalfden. En later ook melkziekte, slepende melkziekte, lebmaagdraaiingen en klauwproblemen. Ik schrijf het toe aan leververvetting, dat is hét grote probleem bij de melkrassen, waar alles uit voortkomt.“

De koeien lopen sinds een jaar in een nieuwe stal, waar sinds februari ook al het jongvee wordt gehuisvest.

De koeien worden doorgaans van begin april tot in november geweid en gaan na de eerste snede dag en nacht naar buiten.

Aafke 84 (Waterberg x Glass) heeft een Fleckvieh-vader en een Jersey-grootvader. Ze produceerde in 2.432 dagen (zeven lactaties) tot dusver 72.732 kilo melk met 4,40 procent vet en 3,52 procent eiwit.

Paul haalde de dierenarts er ook wel bij, maar dat bood geen soelaas. „We hebben vitamines en selenium gespoten en ook extra energie in de vorm van propyleenglycol toegediend, maar het hielp allemaal niks, bij de vaarzen werden er nog steeds kalveren dood geboren”, aldus de veehouder. Hij denkt dat elke Holstein-boer de problemen wel herkent, maar dat het verschil is dat Paul het nooit heeft willen accepteren. „Ik had de Blaarkop nog in gedachten; dat was een probleemloze dubbeldoelkoe.”

Zoektocht

En zo startte de jarenlange zoektocht naar de ideale koe. „Of eigenlijk de koe die het best bij ons bedrijf paste”, aldus een bescheiden Reyer Paul. Dus werden de Holsteins ingekruist met Jersey. Maar daar werden de problemen alleen maar groter door. „Jerseys zijn als vaars prachtig, maar je krijgt niets voor een kalf, voor een slachtkoe ook niet en vanaf de derde kalving zit de sleet erop.” Volgens de veehouder waren deze kruisingen te klein, gaven ze naar verhouding te veel melk en gingen ze vanaf de derde lactatie daarom 'hard van je af'. Ook het Brown Swiss kreeg kansen, maar ook dat bleek geen succes. „Ik kocht ooit tien rietjes van de stier Denmark, wat in maar liefst zes vaarskalveren resulteerde. Maar slechts eentje heeft twee keer afgekalfd, de rest is als vaars afgevoerd.” Paul denkt dat het ras niet goed bij een ligboxenstalsysteem past. „We hadden een oude stal met R-boxen en de Brown Swissen kwamen maar moeilijk overeind of ze lagen voor in de boxen.”

Alle rassen geprobeerd

Paul probeerde zo'n beetje elk ras dat voorhanden is, als Montbéliarde, MRIJ, Angler, Scandinavisch Roodbont en Normandiërs. Het meest enthousiast was hij

aanvankelijk over het Maas-Rijn-IJsselvee. „Net als de Blaarkop gaf MRIJ ook nooit een dood kalf en had het ook geen last van melkziekte en klauwproblemen.” Terug naar de Blaarkop is overigens nooit een optie geweest. „Ze waren te klein en gaven te weinig melk.” In 2004 maakte het uit Zuid-Duitsland afkomstige Fleckvieh voor het eerst opgang in Nederland. Paul herinnert zich een bijeenkomst waar de directeur van fokkerijorganisatie Bayern Genetik een lezing hield. Het verhaal van deze Thomas Grupp over het waarom van dubbeldoel bleek precies wat de veehouder zocht. Het ras zet spieren aan en verbrandt die ten tijde van de negatieve energiebalans, in plaats van vet. Daarom vermagerd of vervet een Fleckvieh-koe niet snel en is het ras relatief ongevoelig voor stofwisselingsproblemen. „Het verhaal van Grupp blijkt in de praktijk aardig te kloppen”, zegt Paul, inmiddels vele ervaringsjaren later.

Grondprijs laag

Omdat het bedrijf in Zwammerdam geen ontwikkelingsmogelijkheden had, trok de familie Paul in 1994 naar Wezup, overigens zonder te zijn uitgekocht. „De grondprijs was hier relatief laag. Voor één hectare die we in Zwammerdam verkochten, konden we er hier twee terugkopen. We begonnen hier dus met 30 koeien in een stal die twee jaar had leeggestaan en die ruimte bood aan 72 koeien. Daarnaast hoorde er bij de boerderij 24 hectare grond.” De familie kocht nadien steeds wat grond en quatum bij en had aan het einde van de quotering 660.000 kilo quatum. „We zijn sinds we hier zijn gekomen dus een half miljoen kilo quatum gegroeid.” Daarnaast beschikt het bedrijf inmiddels over 54 hectare grond en lopen de koeien er sinds een jaar

in een nieuwe stal. De stal is 11 meter hoog en is eenvoudig uitgerust. De koeien lopen er sinds 7 december 2015 en het jongvee kwam er enkele maanden later bij. Al het vee loopt onder één dak. Hoewel dat uitstekend bevalt, is dat eigenlijk noodgedwongen. „De nieuwe stal moest 100 meter van de huizen in de bebouwde kom af staan, in plaats van eerder 50 meter, wat ook gold voor de oude stal. Maar tegelijk met het verkrijgen van de vergunning voor de nieuwe stal verviel de vergunning voor de oude”, verklaart zoon Ben Paul. Daardoor loopt er ook geen vee in de oude stal.

Coli-mastitis

Dat Paul het bedrijf door de jaren heen zo wist te vergroten en onlangs zelfs een nieuwe stal wist te zetten, inclusief ruim bemeten erfverharding en sleuvsilo's, zegt hij voor een belangrijk deel te danken te hebben aan het Fleckvieh. „Als je me 15 jaar geleden had gezegd dat we dit konden doen, had ik je niet geloofd. Maar het saldo onder de streep groeide naar gelang het aandeel Fleckvieh ook groeide.” Paul past sinds 2004 structureel de verdringskruising met het Duitse dubbeldoelras toe.

„We hebben nooit een dood kalf bij Fleckvieh. De laatste anderhalf jaar is Rendac hier niet geweest. En we hebben in alle jaren dat we met het ras werken ook nog nooit een dode koe gehad. Eerder hadden we dat bij de Blaarkoppen overigens ook niet.” Van een coli-mastitis wordt een Fleckvieh-koe, in tegenstelling tot een Holstein, bijvoorbeeld niet doodziek. „Een coli-infectie lijkt aanvankelijk vaak een milde uierontsteking, de koeien komen ook gewoon de melkstal in. En als het niet vanzelf overgaat, zoals bij een coli, dan gaan we met antibiotica behandelen. Het kwartier droogt daarna op en dan wordt de koe driespeen”, stelt Ben. Op de vraag ▶

Rechts de nieuwe stal, links de oude, waar vanwege de wetgeving geen vee meer wordt gehuisvest.

Binnen het Fleckvieh-ras hebben niet alle dieren witte koppen.

Het jongvee wordt in dezelfde stal als het melkvee gehuisvest.

of zo'n kwartier na een volgende kalving weer melk geeft, melden de mannen dat ze zo'n koe doorgaans afvoeren, 'zodra ze een dikke kont krijgt'.

Makkelijk werken

Dat de koeien zo robuust zijn, betekent dat de mannen gemakkelijk kunnen werken. Alle koeien krijgen dezelfde graskuil, er is bijvoorbeeld geen speciaal kali-arm droogstandsraantsoen. „We voeren op jaarbasis 9 hectare maïs en verdelen dat een beetje over het jaar heen. De droge koeien krijgen alleen gras en een klein beetje maïs, de melkkoeien wat meer”, aldus Ben. De dieren worden met een uitkuilwagen gevoerd, die het gras en de maïs wat husselt. De verschillende sneden gras zijn niet als een lasagnekuil over elkaar heen ingekuild, maar apart in verschillende kuilen. „We voeren nu de eerste snede en de latere sneden later deze winter. Ze moeten het maar doen met de kuil die er is”, vindt Ben. Een week voor het kalven worden de droge koeien vast bij de melkkoeien gevoegd, zodat de veehouders ze in elk geval twee keer per dag zien. „De droge koeien staan achter in de stal en komen daardoor wel eens wat aandacht tekort. Ze kalven ook eerder dan je denkt. Geregeld zijn de banden nog vrij hard en is er de volgende ochtend toch al een kalf. Ook uieren ze voor het kalven niet zo erg op”, aldus Reyer. „Voor een kalfkoe gaan we ook niet het bed uit, al hebben we wel een camera op de afkalfbox staan, zodat we het met een half oog in de gaten kunnen houden.” Reyer vertelt dat er onlangs een tweeling werd geboren.

„Ik voelde vier poten, dus dan moet je wel even helpen.” Het resultaat was twee kalveren van naar schatting zo'n 50 à 55 kilo per stuk. Evengoed ging de koe naderhand zo het koppel weer in. Dat er niet of nauwelijks verdere nazorg nodig is, is volgens de veehouders te danken aan de spieren. „Ze zijn ook wat rond en hebben een ruim bekken. Holstein-kalveren zijn wat hoekiger en bottiger.”

Weinig uitval

Dat de koeien zo gemakkelijk functioneren, betekent dat er ook weinig uitval is. Het vervangingspercentage was de laatste jaren 15. „We hebben een luxeprobleem. Een tijdje geleden vroeg iemand om rijpe Fleckvieh-vaarzen, dus hebben we alles wat dit jaar nog zou kalven weggedaan (zes stuks, red.). We houden liever een oudere koe aan dan dat we een nieuwe vaars aanmelken”, vertelt Ben. Desondanks zijn er afgelopen zomer vier courante koeien vertrokken. „We hadden te veel aankof en er was geen handel in jongvee”, verklaart Ben. De dieren hadden een gemiddeld slachtgewicht van 420 kilo en brachten 1.200 euro per stuk op. De gemiddelde slachtkoe die van het erf gaat, brengt overigens 1.000 euro op. Aan het voerhek staan veel koeien met brede ruggen, maar ook vaarzen die aanmerkelijk lichter van bouw zijn. „Fleckvieh-koeien zijn laatrijpe dieren die er echt in moeten groeien. We verkopen dan ook nooit een vaars voor de slacht. Ook als ze te weinig geven, krijgen ze een tweede of zelfs derde kans.” Met te weinig geven doelt Reyer op een productie van nog geen 5.500 kilo melk. De vaarzen produceren

gemiddeld 6.300 kilo melk in 305 dagen, de tweedekalfs koeien 7.300 en de oudere dieren 8.300 kilo. „Van de eerste naar de derde lijst komt er steeds 1.000 kilo bij.”

6 cent omzet en aanwas

Vaarzen met een te lage productie worden zo snel mogelijk geïnsemineerd met sperma van een Belgisch Blauwe stier. „Dan heb je in elk geval een duur kalf.” De veehouders gebruiken inmiddels op 60 procent van de koeien Belgisch Blauw en zeggen nog steeds te veel vaarskalveren te hebben. Een Belgisch Blauw stierkalf uit een Fleckvieh-koe levert 300 tot 350 euro op, een vaarskalf 200 tot 250 euro. Een zuiver Fleckvieh-stierkalf doet 200 euro. Een en ander resulteert in een omzet en aanwas van 6 cent per kilo melk. Vader en zoon Paul doen niet aan vruchtbaarheidsbegeleiding. Een koe wordt geïnsemineerd en als ze niet terugkomt, gaan ze er vanuit dat ze drachtig is. „En zo niet, dan wordt ze eventueel aan het eind van de lactatie als dikke koe voor de slacht verkocht.” Het inseminatiegetal ligt op 1,7 à 1,8. „Maar dat ligt aan mij”, aldus Reyer. „Ik insemineer zelf en heb natuurlijk niet de ervaring van een inseminator.” De mannen zeggen een heel enkele keer een koe tochtig te spuiten. „Misschien een keer of drie, vier per jaar en dan zijn ze al een maand of vier, vijf in lactatie.” De tussenkalftijd bedraagt 380 dagen, maar wordt volgens Reyer opgerekt door slechts een paar koeien. Fleckvieh-koeien zijn volgens Reyer persistentier dan Holsteins. „We hebben een paar stieren gebruikt die geen persistentie gaven en daar

Bedrijfsgegevens

Reyer (61) en Marrie (60) Paul runnen met zoon Ben (26) een melkveebedrijf in Wezup (DR) met ruim 100 koeien. De familie probeerde diverse melkveerassen uit en past sinds 2004 de verdringingskruising met Fleckvieh toe. De koeien realiseren een rollend jaargemiddelde van 7.500 à 8.000 kilo melk met 4,75 procent vet en 3,75 procent eiwit. De hoge gehalten verklaren de veehouders doordat eerder relatief veel gebruik is gemaakt van het Jersey-ras. „In november leverden we melk af met 5 procent vet en 4 procent eiwit”, aldus Reyer Paul. Het gemiddelde bedrijfsceelgetal bedraagt 139. De familie komt van oorsprong uit Zwammerdam (ZH)

en verhuisde in 1994 naar Wezup, waar ze met 30 koeien startten. Vorig jaar namen ze hun nieuwe stal in gebruik, waarin plaats is voor 130 koeien en 90 stuks jongvee. Ook de erfverharding met vier kuilplaten is volledig nieuw. Vader en zoon Paul maken gebruik van paringsadvies volgens het Harmony Model van fokkerijorganisatie Bayern Genetik en gebruiken alleen bewezen fokstieren als Round Up, Manitoba, Waldbrand, Passion, Rijeka, Vanadin, Sertoli en Pandora. Het raantsoen bestaat uit hoofdzakelijk graskuil, aangevuld met 9 hectare maïs die over het jaar wordt

De koeien worden gemolken in een 2 x 12-stands zij-aan-zij melkstal.

Met de bouw van de nieuwe stal werden ook een nieuwe erfverharding en vier nieuwe kuilplaten aangelegd.

doen we zo snel mogelijk een Belgisch Blauwe op. Elke koe krijgt aan het begin van de lactatie de kans, de krachtvoergift gaat dan omhoog, maar als ze te weinig produceert, gaat deze ook heel snel weer omlaag", aldus Ben. Paul voert 1.500 kilo krachtvoer per koe per jaar, waarbij nieuwmelkte koeien 10 kilo brok per dag krijgen. Een derde van de koeien weet daarbij tot een piekproductie van 40 à 45 kilo melk per dag te komen.

Bewezen stieren

Het moge duidelijk zijn dat Reyer Paul uitermate tevreden is met de resultaten. Verder kruisen is dan ook niet aan de orde. „Daar begin ik niet meer aan. Dit is het ras waar we het hoogste rendement mee kunnen halen.“ Paul krijgt paringsadvies volgens het Harmony Model en gebruikt in principe alleen oudere stieren. „Bewezen stieren omdat de adviseur de dochters zowel als vaars, als als derdekalfs wil zien en daar ook vooruitgang wil zien. Er zijn ook wel vroegrijpe stieren beschikbaar, maar die worden ons afgeraden.“ Een stier waar Paul enthousiast over is, is bijvoorbeeld Round Up. „Hij heeft gemiddelde fokwaarden, maar hij geeft een zware bespiering en veel melk.“ Twee andere stieren waarover vader en zoon enthousiast zijn, zijn Manitoba en Waldbrand. „Maar daar stoppen we nu mee, anders krijgen ze een te grote invloed.“ Andere stieren waarvan sperma in het vat zit, zijn bijvoorbeeld Passion, Rijeka, Vanadin, Sertoli en Pandora. Met de kritiek dat het exterieur binnen het ras ondermaats zou zijn, zijn de mannen het niet eens. „Bij de Holsteins ging er nog wel eens eentje door de uier, bij het Fleckvieh nog nooit.

Het uierweefsel heeft vermoedelijk een wat andere structuur, vast staat dat we nog nooit een koe om de uier hebben opgeruimd", aldus Reyer. „Fleckvieh-koeien vormen ook nauwelijks zucht. De oudere koeien althans niet of nauwelijks, de vaarzen soms wel een beetje.“

Gemakkelijk werken

Bij de familie Paul draait alles om gemakkelijk werken. Ze dippen of sprayen niet na het melken, passen geen voetbaden toe, gebruiken geen propyleenglycol en ook geen infusen. De dierenarts komt praktisch alleen voor het onthoornen en om het bedrijfsgezondheids- en -behandelplan op te stellen. „Soms is er een fosfaattekort, maar dan geef je een pil in, of twee, en dan is het probleem weer opgelost.“ Paul zegt het te merken aan een koe die op drie dagen na het afkalven wat slap in de benen wordt. „Maar dan gaat het maar om twee tot drie koeien per jaar.“ De veehouder vertelt dat er veel kali en ijzer in het voer zit. „Vooral ijzer, wel 900 milligram per kilo droge stof. En ijzer bindt mineralen, waardoor er een tekort ontstaat.“ Twee keer per jaar wordt het hele koppel door de klauwbekapper bekap. „Dat is nog wel eens veel duw- en trekwerk“, lacht Ben, „het is heel rustig, mak vee, maar als je er eentje moet hebben, dan zijn erbij die je alle hoeken van de stal laten zien.“ „Als ze echt niet willen, laat het dan maar“, beaamt zijn vader, „je moet ook niet achter de pinken aanjagen, maar voor ze uitlopen, ze zijn heel nieuwsgierig.“ Reyer insemineert de koeien in het terugloopgangetje vanuit de melkstal. Er is geen separatierruimte. Vader en zoon vinden het niet nodig, al is

er vooraan in de stal een stukje voerhek. Vooralsnog heeft dat echter weinig waarde. Daar waar alleen een keerbuis zit, blijken de koeien aanmerkelijk meer te vreten.

Evenwicht

In de nabije toekomst staat er een verhuizing op stapel. Reyer en zijn vrouw Marrie hebben het naastgelegen huis van de burens gekocht. Ze willen dat slopen en er een nieuw huis bouwen om er het komende jaar in te gaan wonen. Ben blijft dan op de boerderij. Hoewel de stal ruimte biedt aan 130 koeien (en 90 stuks jongvee), is het voor de familie niet noodzakelijk die zo snel mogelijk vol te krijgen, mocht dat met het oog op de wetgeving überhaupt tot de mogelijkheden behoren. „De huidige omvang is mooi“, stelt Ben, die samen met zijn vader ruim honderd koeien melkt. „We willen de hoeveelheid land en het aantal koeien in evenwicht houden“, voegt zijn vader toe. „Onze doelstelling is met zo laag mogelijke kosten een hoog saldo te draaien“, aldus Reyer. Bij de bouw van de emissiearme stal kozen ze voor een 2 x 12-stands zij-aan-zij melkstal en niet voor melkrobots. „Dan was de extra investering alleen al voor de robots meer dan 1.000 euro per koe.“ Dat de mannen daardoor meer gebonden zijn aan vaste melktijden, blijkt maar ten dele waar. „Als we ergens heen moeten, beginnen we rustig een paar uur eerder met melken, dat is geen enkel probleem“, aldus Reyer, om daar aan toe te voegen: „De volmaakte koe bestaat niet, maar met Fleckvieh tackel je toch 80 procent van de problemen bij de melkassen.“ ■

verdeeld. De verschillende sneden graskuil worden achter elkaar aan gevoerd. „De koeien moeten het maar doen van wat ze krijgen.“ Het rantsoen wordt aangevuld met 1.500 kilo krachtvoer per koe per jaar. De droge koeien krijgen hetzelfde rantsoen als de melkkoeien, maar dan met wat minder maïs.

De koeien worden doorgaans van begin april tot in november geweid en gaan na de eerste snede dag en nacht naar buiten. Van de 54 hectare grond is 52 hectare grasland en 2 hectare maïs. Naast eigen teelt kopen de veehouders maïs aan. Het meeste landwerk doen vader en zoon zelf, het inkuilen wordt uitbesteed.

